

ეკონომიკური ზრდა კეთილდღეობის ზრდის კონტექსტში

ირინე ჭანტურიძე

დოქტორანტი, ეკონომიკის დეპარტამენტი, აკაკი წერეთლის სახელმწიფო უნივერსიტეტი, ქუთაისი, საქართველო

ECONOMIC GROWTH IN THE CONTEXT OF THE INCREASE IN WELFARE

Irine Chanturidze

PhD student, Department of Economics, Akaki Tsereteli State University, Kutaisi, Georgia

At the beginning of the XXI century, the world's most important strategy is to reduce poverty and improve the economic situation of all people, ie the most important strategy of all international organizations is to achieve economic growth at a global level.

Economic growth and well-being are especially relevant for Georgia in the modern stage, when Georgia is leading to democratic development and market relations. It is the subject of acute debate between politicians and economists - economic growth is the basis for democratic development.

The goal of the research is to assess the growth of national production in Georgia and to determine its future trends and ways of improvement. The goal of the research is to analyze the data of the economic growth in the past years, to differentiate the activity of different sectors, different regions of Georgia, the causes and problems of certain economic activity in each region. As a result of the research, recommendations for faster development of the economy of the country.

საკვანძო სიტყვები: ეკონომიკური ზრდა, კეთილდღეობის ზრდა, სიღარიბის შემცირება, მთლიანი ეროვნული შემოსავალი, მთლიანი შიდა პროდუქტი

* * * * *

XXI საუკუნის დასაწყისში, მსოფლიოს უმნიშვნელოვანესი სტრატეგიაა სიღარიბის შემცირება და ყველა ადამიანის ეკონომიკური მდგომარეობის გაუმჯობესება, ანუ ყველა საერთაშორისო ორგანიზაციის უმნიშვნელოვანესი სტრატეგიაა გლობალურ დონეზე ეკონომიკური ზრდის მიღწევა.

ეკონომიკური ზრდის შესაფასებლად, ეკონომისტები იყენებენ მაკროეკონომიკურ მაჩვენებელს "მთლიანი ეროვნულ შემოსავალს" (მეშ), რომელიც შემდეგნაირად განიმარტება: მთლიანი ეროვნული შემოსავალი წარმოადგენს საბაზრო ღირებულებათა ჯამს ყველა იმ საბოლოო საქონლისა და მომსახურებისა, რომელიც ინარმოება მოცემული ქვეყნის მოქალაქეთა მიერ დროის განსაზღვრულ პერიოდში (როგორც წესი ერთ წელიწადში).

საქართველოსათვის იგი იოლად შეგვიძლია მივიღოთ მშპ-დან, თუ მას დავემატებთ საანგარიშო წელს საქართველოს წმინდა ფაქტორულ შემოსავალს, ანუ საქართველოს მოქალაქეთა მიერ უცხოეთში გამო-მუშავებული ფაქტორული შემოსავლების ჯამურ ღირებულებას და გამოვაკლებთ ამავე წელს უცხოელთა მიერ მათი კუთვნილი ფაქტორებიდან საქართველოში გამო-მუშავებული ფაქტორული შემოსავლების ჯამურ ღირებულებას.

განსაკუთრებით აქტუალურია ეკონომიკური ზრდა და კეთილდღეობა საქართველოსათვის დღეს, როცა საქართველო დემოკრატიული განვითარებისა და საბაზრო ურთიერთობების დამკვიდრების გზას ადგას, რომლის გარანტიც ეკონომიკური კეთილდღეობა უნდა გახდეს.

მსოფლიო ბანკი ქვეყნების ეკონომიკის კლასიფიცირებას მთლიანი ეროვნული შემოსავლის მოსახლეობის ერთ სულზე გაანგარიშებით (GNI per capital-Atlas Method) ახდენს. ამ ინდიკატორის მიხედვით იგი ქვეყნებს ოთხ ჯგუფად ჰყოფს: დაბალი შემოსავლის (low-income) მქონე ქვეყნები - მეშ-ი ერთ სულ მოსახლეზე 1,035 \$ ან ნაკლები უნდა იყოს: (ბანგლადეში, კამბოჯა, უგანდა, ჰაიტი და ა.შ); დაბალ-საშუალო შემოსავლის (lower-middle-income) მქონე ქვეყნები - 1,036\$ - 4,085\$: (სომხეთი, ინდოეთი, მოლდოვა, მაროკო და ა.შ); ზედა-საშუალო შემოსავლის (upper-middle-income) ქვეყნები - 4,086\$-12,615\$: (აზერბაიჯანი, ბრაზილია, ტაილანდი, ბულგარეთი და ა.შ) და მაღალი შემოსავლის (highincome) მქონე ქვეყნები-12,616\$ და მეტი: (რუსეთი, ავსტრალია, სინგაპური, იტალია და ა.შ). აქედან, დაბალ და დაბალ-საშუალო შემოსავლის მქონე ქვეყნებს განვითარებად ქვეყნებს უწოდებენ.

რაც შეეხება საქართველოს, მსოფლიო ბანკის 2016 წლის მონაცემების მიხედვით, იგი მეშ-ის მოსახლეობის ერთ სულზე გაანგარიშებით 3.908\$-იანი მაჩვენებლით, სომხეთთან ერთად დაბალ-საშუალო შემოსავლის მქონე ქვეყნებს მიეკუთვნება.

იმისთვის, რომ საქართველომ დაბალ-საშუალო შემოსავლის მქონე ქვეყნების ჯგუფიდან უფრო მაღალი შემოსავლის მქონე ქვეყნების ჯგუფში მოკლე დროში გადაინაცვლოს, ამისთვის მისი მეშ-ის მაღალი რეალური ზრდის ტემპია საჭირო.

ერთ-ერთი მნიშვნელოვანი საკვლევი საკითხი არის ის, თუ რამდენად ასახავს გაზომილი შედეგი ქვეყნის კეთილდღეობას. ცხოვრების სტანდარტების კარგმა საზომმა უნდა აღრიცხოს ბევრი ფაქტორი, მაგრამ მათი უმეტესობა ძნელი გასაზომია. მეცნიერებმა უამრავი მეთოდი და მიდგომა შეიმუშავეს ეკონომიკური კეთილდღეობისა თუ ზრდის გასაზომად და

შესაფასებლად. მათგან რეალური მთლიანი შიდა პროდუქტი მოსახლეობის ერთ სულზე ყველაზე ხშირად გამოყენებადი ინდიკატორი იყო.

პრაქტიკაში მრავალი სოციალური და ადამიანური განვითარების მაჩვენებელი გამოიყენება (დაბადებიდან სიცოცხლის მოსალოდნელი საშუალო ხანგრძლივობა (წელი); ბავშვების ხვედრითი წონა, რომლებიც დაიბადნენ არასაკმარისი ფიზიკური წონით (%); სასმელი წყლით უზრუნველყოფა (%); სანიტარულ-ჰიგიენური მომსახურებით უზრუნველყოფა (%); ჯანმრთელობის დაცვის მომსახურებით უზრუნველყოფა (%); და სხვ.

ამ მაჩვენებლებს იყენებს მსოფლიო ბანკი, იუნესკო, გაერო, საერთაშორისო სავაჭრო ორგანიზაცია.

ასევე, მეცნიერები მიჯნავენ ეკონომიკური ზრდისა და განვითარების ეკონომიკის შესწავლას, რომელიც, თავის თავში მოიცავს უფრო მეტს, ვიდრე ეკონომიკური ზრდაა.

განვითარების ეკონომიკა სხვადასხვა ინდიკატორებით ისეთი გაუმჯობესებების შესწავლაა, როგორიცაა განათლების დონე, სიცოცხლის ხანგრძლივობა და სიღარიბის დონე. მემ არის ეკონომიკური კეთილდღეობის სპეციფიკური საზომი, რომელიც არ ითვალისწინებს ისეთ მნიშვნელოვან ასპექტებს, როგორიცაა თავისუფალი დრო, გარემოს მდგომარეობა, თავისუფლება ან სოციალური სამართლიანობა. ეკონომიკური ზრდის მაჩვენებელი არ არის საკმარისი იმისათვის, რომ დადგინდეს ეკონომიკური განვითარება.

“ეკონომიკური განვითარება” ან “განვითარება” არის ტერმინი, რომელსაც ხშირად იყენებენ ეკონომისტები, პოლიტიკოსები და მკვლევარები 20 საუკუნის განმავლობაში. კონცეფცია მომდინარეობს დასავლეთის ქვეყნებიდან. ეკონომიკურ განვითარებაზე საუბრისას პარალელური მნიშვნელობით ასევე იყენებენ ტერმინებს “მოდერნიზაცია” და “ინდუსტრიალიზაცია”.

ეკონომიკური განვითარების საგნის ბუნება ასევე იკვლევს საყურადღებო განსხვავებებს ინდუსტრიულ-ეკონომიკურ ზრდასა და საერთაშორისო განვითარებას შორის. იგი ეძებს პასუხებს ისეთ კითხვებზე, მაგალითად როგორიცაა: რატომ არის, რომ წმინდა უცხოური ინვესტიციების და შრომის პროდუქტიულობა მნიშვნელოვნად მაღალია ზოგ ქვეყანაში სხვებთან შედარებით?

XX საუკუნის დასაწყისში პოლიტიკის საგანი გახდა ეკონომიკური ზრდის ნახალისება, რომელიც, რა თქმა უნდა, კუმულაციური ეფექტის მქონე იყო. ამ პოლიტიკის გატარების ეფექტიანობის შესაფასებლად აუცილებელი იყო მისი გაზომვა, ანუ შესაბამისი გაზომვადი სიდიდეების შემოღება. სწორედ ამან განაპირობა ეკონომეტრიკის მნიშვნელობის გაზრდა და ისეთი სფეროების გაფართოება, რომლებიც ქმნიდა გაზომვის შესაძლებლობებს. ინდიკატორები “უმუშევრობის დონე”, “მთლიანი შიდა პროდუქტი” “მთლიანი ეროვნული პროდუქტი”, “მთლიანი ეროვნული შემოსავალი” და “ინფლაციის დონე”,

სწორედ ცვლილებების საზომია ეკონომიკაში.

ეკონომიკაში ქვეყანაში მცხოვრებ ადამიანთა საშუალო ცხოვრების სტანდარტის შესაფასებლად ხშირად გამოიყენება რეალური მშპ მოსახლეობის ერთ სულზე. ეკონომიკური ზრდა ასევე ხშირად განიხილება ცხოვრების სტანდარტის ზრდის კონტექსტში, რომელსაც შესაძლოა ჰქონდეს საერთო ეფექტი მშპ-ს ზრდაში, მაგრამ დაბალი ცხოვრების სტანდარტები ჰქონდეს ქვეყნის მოსახლეობის უმეტესობას, რადგან ეს ზრდა მოსახლეობის უმცირესი ნაწილის შემოსავლების გაზრდით წარმოიშვა.

ქვეყნის კეთილდღეობის დონის ობიექტურად შეფასების მიზნით საერთაშორისო ორგანიზაციების მიერ შემუშავებულია ერთ-ერთი უახლესი და საკმაოდ დახვეწილი მეთოდი, რომელიც ეკუთვნის გაეროს ე.წ. ადამიანის განვითარების ინდექსის ოფისს. ამავე სახელს ატარებს კეთილდღეობის დონის შესატყვისი ინდექსიც: «ადამიანის განვითარების ინდექსი», შემოკლებით HDI (HDI=Human Development Index). გაეროს ჰუმანური განვითარების ინდექსი არის მცდელობა, შეიქმნას კომპოზიციური, ცხოვრების სტანდარტების ამსახველი ინდექსი.

ამრიგად, განვითარების ეკონომიკა სხვადასხვა ინდიკატორებით ისეთი გაუმჯობესებების შესწავლაა, როგორიცაა განათლების დონე, სიცოცხლის ხანგრძლივობა და სიღარიბის დონე. მემ არის ეკონომიკური კეთილდღეობის სპეციფიკური საზომი, რომელიც არ ითვალისწინებს ისეთ მნიშვნელოვან ასპექტებს, როგორიცაა თავისუფალი დრო, გარემოს მდგომარეობა, თავისუფლება ან სოციალური სამართლიანობა. ეკონომიკური ზრდის მაჩვენებელი არ არის საკმარისი იმისათვის, რომ დადგინდეს ეკონომიკური განვითარება.

გამოყენებული ლიტერატურა:

1. ჯ. კენსი. დასაქმების, პროცენტისა და ფულის ზოგადი თეორია. თბ., 1995.
2. თ. არნანია-კეპულაძე, ეკონომიკურ მოძღვრებათა ისტორია, სასწავლო-მეთოდური კომპლექსი, პ.გუგუშვილის სახელობის ეკონომიკის ინსტიტუტი. 2009.-209 გვ.
3. ვ.პაპავა, საქართველოს ეკონომიკა-რეფორმები და ფსევდორეფორმები, თბილისი. გამომცემლობა „ინტელექტი“, 2015, -238 გვ.
4. გ. ადგიშვილი, რ. ასათიანი „ეკონომიკური თეორია“ თბ. 1998
5. რ. ბასარია, ი. მესხია „ეკონომიკური თეორიის საფუძვლები“ თბ., 1996
6. ლ. ჩიქავა. ეკონომიკური თეორიის მოკლე კურსი თბ.,
7. Deadows D, Randers J, “Limits to Growth” Chelea Green Publishing Company, White River Junction, Vermont, 2004;
8. Economic indicators, Making Sense of Indicators, Sixth Edition, Bloombering Press, Vew York, The Economist ISBN-13; 973-1-57660-240-9